

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 11.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.11.5>

УДК 35.07:364.3:355.1

I. М. Грищенко,

д. держ. упр, доцент, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Національний авіаційний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8191-1177>

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ТА ЧЛЕНІВ ЇХНІХ СІМЕЙ

I. Gryshchenko,

Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor, Professor of the Department of Public Management and Administration,

National Aviation University

IMPROVING PUBLIC ADMINISTRATION MECHANISMS IN THE AREA OF SOCIAL PROTECTION OF WAR VETERANS AND THEIR FAMILIES

У статті досліджено, що збільшення кількості ветеранів унаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну актуалізувало потребу у розробці ефективних механізмів державної соціальної підтримки. Це потребує створення комплексної системи, яка забезпечуватиме ветеранам і членам їхніх сімей доступ до якісної реабілітації, соціальних послуг, працевлаштування та психологічної допомоги для успішної інтеграції в суспільство. Стаття спрямована на визначення особливостей механізму публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей в сучасних умовах України. У ході дослідження були використані такі

матеріали, як праці українських авторів, присвячених дослідженню публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів та ветеранок, нормативно-правові акти тощо. Дослідження проводилося з використанням методів наукового пізнання, а саме порівняння, опису, методів індукції та дедуції, а також методів систематизації й групування. В ході дослідження було охарактеризовано діючу мережу державних установ, що працюють з ветеранами та їхніми сім'ями, з метою визначення їх ефективності. З'ясовано, наскільки права та можливості ветеранів і ветеранок враховуються в державних стратегіях і планах. Також за результатами дослідження акцентовано увагу на основних проблемах соціального захисту цієї категорії громадян в Україні, зокрема, на законодавчих і практичних аспектах. Наголошено на необхідності впровадження дієвих механізмів підтримки, які б забезпечували якісну реабілітацію, соціальну інтеграцію й необхідний доступ до послуг. Висвітлено актуальні шляхи розв'язання виявлених проблем, обґрунтовано необхідність розширення ресурсів та міжвідомчої співпраці. Висновки підкреслюють необхідність комплексного підходу до соціального захисту ветеранів та їхніх сімей, зокрема посилення координації між державними установами та громадськими організаціями, удосконалення законодавчої бази й розробки індивідуальних програм підтримки, що враховують специфічні потреби ветеранів.

The increase in the number of veterans as a result of Russia's full-scale invasion of Ukraine has actualized the need to develop effective mechanisms of state social support. This requires the creation of a comprehensive system that will provide veterans and their families with access to quality rehabilitation, social services, employment and psychological assistance for successful integration into society. The article is aimed at identifying the features of the public administration mechanism in the field of social protection of war veterans and their families in the current conditions of Ukraine. The study used materials such as the works of Ukrainian authors devoted to the study of public administration in the field of social protection of veterans and veterans' hospitals, regulations, provisions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, etc. The research was conducted using the methods of scientific cognition, namely comparison, description, induction and deduction methods, as well as methods of systematization and grouping. The study characterized the existing network of state institutions working with veterans and

their families to determine their effectiveness. It was also found out to what extent the rights and opportunities of female and male veterans are taken into account in state strategies and plans. The study also emphasizes the main problems of social protection of this category of citizens in Ukraine, in particular, legislative and practical aspects. The author emphasizes the need to introduce effective support mechanisms that would ensure quality rehabilitation, social integration and necessary access to services. Actual ways of solving the identified problems are highlighted, the need to expand resources and interagency cooperation is substantiated. The conclusions emphasize the need for an integrated approach to social protection of veterans and their families, including strengthening coordination between government agencies and NGOs, improving the legislative framework and developing individual support programs that take into account the specific needs of veterans.

Ключові слова: механізми публічного управління, державна політика, соціальний захист, ветерани, соціальна підтримка, органи державної влади.

Keywords: mechanisms of public administration, state policy, social protection, veterans, social support, state authorities.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Через агресію росії, яка розпочалася ще у 2014 році відбулося значне зростання кількості молодих ветеранів, потреби яких суттєво відрізняються від потреб борців за незалежність у ХХ столітті чи ветеранів Другої світової війни. Згідно з дослідженнями [1], серед ветеранів російсько-української війни представлені представники всіх вікових груп, найбільше - у віці від 31 до 40 років (34,5%) та від 19 до 30 років (31,1%) Це здебільшого молоді люди працездатного віку, які потребують державної підтримки для реалізації свого потенціалу й забезпечення добробуту своїх сімей. До початку повномасштабного вторгнення склалася ситуація, коли ветеранами ставали переважно люди, які потребували сучасного підходу до підтримки, проте держава продовжувала застосовувати застарілі методи, що діяли ще в радянські часи. Саме з цієї причини невідповідності нормативної бази, що регулює соціальний захист

ветеранів нинішнім потребам ветеранів і членів їх сімей необхідно шукати шляхи удосконалення механізмів державної підтримки.

Станом на 25.07.2024 року в Україні налічувалося близько 1 млн 300 тис ветеранів. Державна підтримка для цієї категорії залишається важливим пріоритетом: у 2023 році було виділено понад 5,9 млрд грн для підтримки 2800 родин ветеранів та сімей загиблих військових. За даними Міністерства у справах ветеранів України, після війни кількість осіб, на яких поширюється ветеранська політика, може зрости з 1,2 млн до 5 млн.

Необхідно також зазначити, що соціально-правовий захист ветеранів в Україні регламентується численними законами й нормативними актами. Потреби ветеранів обох статей часто враховуються в стратегічних програмах розвитку галузі на середньо- та довгостроковий період. Від часу прийняття Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» у 1993 році система пільг для ветеранів зазнала лише точкових змін, не враховуючи специфічні потреби сучасних захисників України. Складна система надання таких пільг, що включає велику кількість органів і осіб, спричиняє бюрократичні перешкоди та ускладнює доступ ветеранів до підтримки, не забезпечуючи її системність і передбачуваність [2].

Державна політика щодо ветеранів має бути адаптивною та гнучкою, щоб створити умови для їхнього повноцінного відновлення та повернення до цивільного життя.

Варто також наголосити, що згідно зі статтею 17 Конституції України, «Держава забезпечує соціальний захист громадян України, які проходять військову службу у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей» [3]. Цей державний обов'язок – забезпечити соціальний захист тих, хто, ризикуючи життям, боронить суверенітет і незалежність країни – неодноразово підтверджувався рішеннями Конституційного Суду України [3].

Тож актуальність дослідження полягає в необхідності вдосконалення механізмів публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни

та їхніх сімей, що стало особливо нагальним у зв'язку з сучасними проблемами, зумовленими російською агресією. Чинна система соціальних гарантій та допомоги для ветеранів є складною та бюрократично перевантаженою, що ускладнює доступ до необхідних ресурсів і обмежує ефективність допомоги. Таким чином, питання соціального захисту та підтримки цих категорій населення набуває особливої важливості в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняному науковому дискурсі питання соціальної підтримки ветеранів російсько-української війни є предметом особливої уваги через актуальність цієї теми, її значний масштаб та важливість для соціального добробуту суспільства. Зокрема, дослідники Г. Слезанська та ін. [4] в своїй науковій роботі надали комплексний підхід до соціальної підтримки ветеранів та членів їх сімей під час війни і в період після її завершення. Автори звернули увагу на необхідність інтеграції державних і громадських ініціатив, а також на значення психологічної й соціальної реабілітації.

Дослідники А. Колосок та І. Цимбалюк [5] у своїх наукових доробках акцентували увагу на недоліках існуючої системи соціального захисту ветеранів в Україні, вказуючи на відсутність комплексного підходу в регулюванні соціальних прав ветеранів. Вони наголосили на необхідності розробки й впровадження законодавчих ініціатив, які б забезпечували рівний доступ до соціальних послуг для всіх ветеранів. Крім того, автори зазначили важливість психологічної реабілітації й соціальної адаптації ветеранів, що залишається недостатньо підтриманим на державному рівні [5].

Науковиця Л. Горбата [6], досліджуючи питання реінтеграції ветеранів у цивільне життя територіальних громад зазначає, що ключову увагу варто звертати на ветеранів-жителів громади, на їхні потреби, оскільки воєнні дії на території України знищують або пошкоджують середовище проживання людей (інфраструктуру територіальних громад, ґрунти, флору і фауну), але, крім цього, кривава боротьба за незалежність України залишає глибокі рани на

житті й здоров'ї багатьох людей, зокрема військових, які повертаються до цивільного життя після завершення військової кар'єри. Реінтеграція цих осіб стає надзвичайно важливим завданням, яке вимагає комплексного державного підходу та системної підтримки. Вона виокремлює три головні напрями, в яких ветерани та члени їхніх сімей потребують підтримки: психологічна реабілітація, професійна адаптація, а також соціальна взаємодія. Всю цю підтримку необхідно надавати якомога найближче до місця проживання особи, що потребує цієї підтримки, тобто, в територіальних громадах [6, с. 228].

Науковці М. Капра та О. Акімов зробили аналіз державної політики підтримки ветеранів в умовах активних бойових дій в Україні. Вони підкреслили важливість того, щоб політика підтримки була гнучкою й оперативною в умовах війни, а також включала механізми своєчасного надання медичної та психологічної допомоги. Автори також зазначали, що державні інституції повинні мати чітко визначені процедури для надання допомоги ветеранам на всіх етапах війни, включаючи їх демобілізацію та адаптацію до мирного життя [7].

Автор К. Недря в своєму дослідженні висвітлював правові підходи до соціального захисту ветеранів у країнах романо-германської правової сім'ї, зокрема у Франції та Німеччині. Він порівняв національні законодавчі моделі і виявив, що у цих країнах є розвинуті механізми правового захисту ветеранів, що включають як матеріальні, так і нематеріальні аспекти (психологічну підтримку, реабілітацію). Зокрема, автор підкреслив важливість інтеграції ветеранів в суспільство після війни, що є прикладом для України [8].

Автори Т. Голубенко, І. Івженко та О. Кузнецова, в своєму дослідженні надали повний огляд політики соціального захисту для ветеранів, людей з інвалідністю й інших уразливих груп населення. Автори акцентували увагу на потребі вдосконалення соціальних послуг для цих категорій, зокрема в контексті їх інтеграції до соціуму після отриманих травм. Вони підкреслили, що забезпечення належних умов для реабілітації ветеранів має стати ключовим елементом державної політики [9].

В своїй статті авторка Л. Вікторова детально проаналізувала існуючі політики та практики соціальної допомоги військовослужбовцям в Україні. Вона звернула увагу на прогалини в законодавстві й на необхідність створення більш гнучких механізмів для надання допомоги військовим. Авторка зазначила, що соціальні послуги мають бути інтегровані в єдину систему, що забезпечує ветеранів на всіх етапах їхнього перебування в армії та після служби [10].

У методичному посібнику науковці А. Соцька та ін. сформуливали рекомендації щодо реінтеграції ветеранів з інвалідністю в суспільство. Вони описали основні підходи до медичної, психологічної й соціальної допомоги, а також необхідність створення інклюзивного середовища для ветеранів [11].

Колектив науковців Н.Гавриленко, Н. Красностанова та ін. [12], досліджуючи міжнародно-правове регулювання питання діяльності оборонно-промислового комплексу, акцентували увагу на міжнародному досвіді соціалізації ветеранів та членів їх сімей шляхом створення нових робочих місць.

Авторський колектив науково-дослідної теми «Механізми забезпечення стійкості та відновлення територіальних громад в Україні для формування системи належного життєзабезпечення населення» [13] в контексті реалізації механізмів публічного управління соціального захисту ветеранів, звертає увагу на забезпечення соціальної стійкості в територіальних громадах шляхом відновлення ключових соціальних послуг, створення умов для безпечного та гідного проживання ветеранів, членів їх сімей, внутрішньо переміщених осіб, розбудови миру та громадської безпеки, досягнення соціальної єдності, сприяння культурному діалогу та вихованню толерантності, надання психологічної та соціальної підтримки населенню, яке постраждало від війни.

Підсумовуючи огляд наукових доробок за темою державної підтримки забезпечення соціального захисту ветеранів війни та членів їхніх сімей можемо констатувати, що наукові праці висвітлюють широкий спектр питань соціальної підтримки, проте, одночасно також звертають увагу на важливості

постійного осучаснення комплексного підходу, інтеграції ветеранів в суспільство, реабілітації та соціальної адаптації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у висвітленні особливостей механізму публічного управління у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей. В статті передбачається розв'язання наступних завдань:

- розмежувати поняття «соціальний захист» та «соціальна підтримка»;
- окреслити проблемні питання соціального захисту ветеранів та членів їх сімей;
- сформулювати рекомендації щодо удосконалення механізмів соціального захисту та соціальної підтримки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ключовим елементом створення ефективних механізмів соціальної підтримки ветеранів є правильне розуміння поняття «соціальна підтримка».

Згідно з українським законодавством, соціальна підтримка визначається як «передбачені законодавством соціальні виплати, пільги, послуги, що надаються установами соціального захисту за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України, Фонду соціального страхування України та інших джерел, дозволених законом» [15].

Водночас у цьому дослідженні поняття «соціальна підтримка» розглядається ширше: воно включає не лише матеріальну допомогу та соціальні послуги, але також охоплює комплекс заходів, спрямованих на психологічну, медичну, професійну та правову підтримку ветеранів та їхніх сімей. Такий підхід дає змогу враховувати особливі потреби, забезпечуючи їм адаптацію до цивільного життя та інтеграцію у суспільство.

В дослідженні Г. Слосанської та інших авторів [4] вказано, що важливо чітко відрізнити поняття «соціальна підтримка» від «соціального захисту». Під поняттям «соціальний захист ветеранів» мається на увазі діяльність держави, спрямована на створення правової та соціальної системи гарантій, що

забезпечує реалізацію конституційних прав і свобод, а також задоволення матеріальних та духовних потреб військовослужбовців. Це враховує особливості їхньої служби та становище у суспільстві, а також підтримує стабільність у військовому середовищі [13]. Гарантії прав та свобод ветеранів охоплюють випадки повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них причин, настання пенсійного віку та інші ситуації, передбачені чинним законодавством.

Основна різниця між соціальним захистом і соціальною підтримкою, на думку авторів, полягає в тому, що соціальний захист є функцією держави, яка охоплює строго визначені законодавством заходи. Соціальна підтримка, натомість, може здійснюватися не лише державними, а й недержавними організаціями та включає більш широкий набір послуг і заходів, що виходять за межі законодавчих обмежень.

Варто погодитися із думкою авторів, адже соціальна підтримка охоплює не лише мінімальні гарантії, передбачені державою, але й додаткові ініціативи та послуги, що відповідають індивідуальним потребам ветеранів, сприяють їхній інтеграції в суспільство та забезпечують більш комплексний підхід до підвищення якості життя цієї категорії населення.

Для забезпечення ефективного соціального захисту ветеранів та ветеранок війни в Україні, а також членів їхніх сімей держава розробляє та впроваджує різні стратегічні документи, які враховують специфічні потреби цієї категорії громадян.

У національних та регіональних стратегіях і планах передбачені заходи, що охоплюють різноманітні аспекти підтримки ветеранів, зокрема, соціально-економічну адаптацію, професійний розвиток, забезпечення житлом та створення можливостей для реабілітації й інтеграції у цивільне життя.

Наведена таблиця 1 містить огляд основних стратегій та планів, спрямованих на соціально-правовий захист ветеранів і ветеранок, їхніх сімей, а також включає особливості кожного документа, що сприяють всебічному врахуванню інтересів ветеранів на державному рівні.

Таблиця 1. Механізми забезпечення прав ветеранів та ветеранок у державних стратегіях і планах*

№	Документ	Особливості соціального захисту
1	Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки [16]	Ця стратегія включає шість основних завдань, спрямованих на підвищення рівня соціального захисту ветеранів війни. Зокрема, планується надання ветеранам можливості для участі у програмах перепідготовки та професійного розвитку, покращення умов у соціальній сфері та житловому будівництві, включаючи програми надання житла. Введено кредитно-фінансові механізми, які забезпечують ветеранів доступним житлом з пільговими умовами фінансування для будівництва та придбання житла. Також створюються умови для проживання ветеранів у сільських районах для тих, хто цього бажає, а також заохочується розвиток підприємницької діяльності серед ветеранів.
2	План дії на 2021-2025 роки щодо реалізації Національної стратегії розвитку системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни [17]	План дій визначає основні завдання, заходи, строки виконання, відповідальних за їх реалізацію та індикатори виконання, що забезпечать повноцінне виконання стратегічного плану. В рамках реалізації плану для ветеранів створюються умови для фізкультурно-спортивної реабілітації, яка розроблена за стандартизованими процедурами. Це дозволяє ветеранам відновлювати фізичні, психологічні та соціальні функції для подальшого повернення до військової служби або адаптації до цивільного життя. Ветерани матимуть доступ до комплексної діагностики та реабілітаційного обстеження від лікарів спортивної медицини та фахівців з реабілітації тощо.
3	Стратегія утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року [18]	Стратегія акцентує увагу на військово-патріотичному вихованні, яке має проводитися у тісній співпраці органів влади, місцевого самоврядування та сил безпеки і оборони з залученням ветеранів війни. Ветерани можуть брати участь у навчальних програмах, що охоплюють початкову та базову військову підготовку, а також у реалізації проектів та заходів у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. Для ветеранів також передбачена підготовка як фахівців і педагогічних працівників, яких надалі залучатимуть до освітньої діяльності, реалізації проектів і заходів, спрямованих на розвиток національної свідомості та громадянської позиції.

*Джерело: складено автором на основі [11-13]

Нині забезпечення соціального захисту ветеранів та їхніх сімей належить до відповідальності трьох ключових міністерств: Міністерства оборони, Міністерства у справах ветеранів України та Міністерства соціальної політики. На місцевому рівні в структурі цих міністерств функціонують підрозділи, що займаються роботою з відповідною категорією населення.

Міністерство оборони через територіальні центри комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП) займається наданням допомоги ветеранам, включаючи медичне забезпечення та реабілітацію. Міністерство у справах ветеранів України організовує соціальну підтримку, надаючи пільги та реабілітаційні послуги, а також підтримує правовий статус ветеранів через свої територіальні відділи. Міністерство соціальної політики відповідає за загальний соціальний захист, включаючи пільги на житлово-комунальні послуги й допомогу з працевлаштуванням через служби соціального захисту та центри соціальних послуг.

Попри існуючу структуру, система соціального захисту ветеранів стикається з низкою проблем, таких як дублювання функцій між різними органами виконавчої влади, недостатня кількість кадрів, та якість професійної підготовки кадрів для роботи з ветеранами, наявність законодавчих прогалів, що ускладнює процес надання допомоги. Всі ці актуальні питання потребують ґрунтовного аналізу для покращення надання соціальних послуг ветеранам та членам їх сімей, а також для забезпечення більш ефективної інтеграції ветеранів у соціальне та економічне життя після демобілізації.

До ключових проблем, які є перепонами для надання якісних та своєчасних послуг держави з соціального захисту ветеранів та членів їхніх сімей відносять:

- 1) дублювання функцій між ТЦК та СП Міністерства оборони і регіональними підрозділами Міністерства у справах ветеранів України щодо соціальної підтримки ветеранів та їхніх родин;
- 2) недостатня кількість персоналу, зокрема кейс-менеджерів, які б здійснювали первинну роботу з ветеранами та їхніми сім'ями;
- 3) відсутність актуалізованого законодавства, що регулювало б процес соціальної підтримки у ТЦК та СП Міністерства оборони та регіональних підрозділах Міністерства у справах ветеранів України;
- 4) нестача кваліфікованих фахівців у структурах соціального захисту та Центрах надання соціальних послуг, здатних надавати соціальні послуги та

забезпечувати соціальний захист для ветеранів та їхніх родин.

В таблиці 2 автором систематизовано напрями удосконалення соціальної політики захисту ветеранів.

Таблиця 2. Напрями удосконалення соціальної політики захисту ветеранів та членів їхніх сімей*

№	Напрямок удосконалення соціальної політики	Опис
1	Створення єдиного електронного порталу для ветеранів	Забезпечення зручного доступу до послуг, підтримки та інформації про права ветеранів і їхніх родин, що зменшить бюрократичні перешкоди та забезпечить швидкий доступ.
2	Розширення мережі центрів реабілітації та соціальної адаптації	Збільшення кількості центрів, що надають медичну, психологічну та професійну допомогу ветеранам, допоможе у їхній реінтеграції в суспільство.
3	Удосконалення законодавства	Перегляд та актуалізація законодавчих актів, що стосуються соціального захисту ветеранів, з урахуванням нових викликів і потреб сучасних ветеранів.
4	Індивідуальний підхід до кожного ветерана	Впровадження індивідуальних програм реабілітації та соціальної адаптації з урахуванням специфічних потреб кожного ветерана та його родини.
5	Підвищення кваліфікації фахівців, які працюють з ветеранами	Забезпечення навчання соціальних працівників для підвищення якості надання послуг ветеранам, що дозволить ефективніше задовольняти їхні потреби.
6	Міжвідомча координація	Створення механізмів для ефективної координації дій між різними державними органами для уникнення дублювання повноважень та підвищення ефективності роботи.
7	Соціальна та психологічна підтримка для родин ветеранів	Розвиток програм психологічної підтримки та допомоги членам родин ветеранів у їхній адаптації до нового соціального середовища після повернення ветерана.
8	Інформаційна кампанія для підвищення суспільного визнання ветеранів	Організація медіа-кампаній та освітніх ініціатив для зміни ставлення суспільства до ветеранів, підвищення їхнього статусу та забезпечення їх гідного місця в суспільстві.

*Джерело: складено автором на основі [12-13]

Отже, дані наведені в таб. 2 дають чітке розуміння напрямів, що можуть бути реалізовані для поліпшення соціальної політики захисту ветеранів та їхніх сімей у майбутньому.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Оновлена державна політика соціально-правового захисту ветеранів повинна враховувати ряд викликів, таких як швидке зростання кількості пільгових категорій, нестача бюджетних коштів для задоволення потреб ветеранів та їхніх сімей, а також зростаючий попит на послуги, зокрема психологічну

підтримку і медичну допомогу, що стали актуальними після повномасштабного вторгнення.

Для забезпечення ефективного функціонування соціальних програм важливо постійно удосконалювати механізми громадянської участі та партнерства між державою, громадянським суспільством і бізнес-сектором. Це можна досягти за допомогою низки заходів. По-перше, необхідно організовувати регулярні майданчики для відкритого обговорення проблем і ідей між урядовцями, громадянами та бізнес-структурами, що сприятиме врахуванню різних точок зору та дасть більш обґрунтоване уявлення про ситуацію. По-друге, варто створити онлайн-платформи, які надаватимуть доступ до інформації про соціальні програми, їхні результати та витрати, що збільшить прозорість і дозволить громадянам більш активно долучатися до оцінки та підтримки таких ініціатив.

Крім того, потрібно запровадити стимули для бізнесу та громадських організацій співпрацювати з державними установами в реалізації соціальних програм. Це може включати податкові пільги, гранти або інші форми підтримки для заохочення участі у проектах, що мають суспільне значення. Важливо також підтримувати соціальні підприємства та інноваційні проекти, спрямовані на вирішення актуальних соціальних проблем, через фінансування та розвиток партнерств, що сприятимуть стійкому розвитку соціальних ініціатив.

Для ефективного розв'язання цих проблем соціально-правова підтримка має бути адресною - надаватися тільки тим, хто справді потребує допомоги, та ефективною - покривати потреби, що сприяють реінтеграції ветеранів. Нова система має забезпечити легкий доступ до послуг через електронний кабінет, з надійним захистом особистих даних, без бюрократичних бар'єрів, і з підготовленими працівниками, які ефективно працюють з ветеранами.

Перспективами подальших досліджень є формування комплексного механізму контролю за наданням соціального захисту ветеранам та відповідальності за відсутність його надання.

Література

1. Сачук Ю., Звягінцева М., Федорович І., Мойса Б., Ганущак Ю., Несходовський І., Бетлій, О. Соціальні політики щодо ветеранів, людей з інвалідністю та пенсіонерів. 2023. <https://uareforms.org/pages/new-page-657>
2. Соціальний і правовий захист ветеранів та ветеранок: загальний огляд законодавства: https://internews.ua/storage/app/media/rang/2024/5/Social_legal_protection_of_veterans.pdf
3. Конституція України - Розділ І. <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i>
4. Слезанська Г., Горішна Н., Бибики, Д., Криницька, І. Соціальна підтримка ветеранів/ветеранок російсько-української війни та їх сімей у воєнний та повоєнний час. *Social Work and Education*, 2023. 10(1), 47–62. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.5>
5. Колосок А., Цимбалюк І. Соціальний захист ветеранів війни. *Ввічливість. Humanitas*, 2024. 3, 187–196, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.3.26>
6. Територіальні громади: механізми забезпечення стійкості : монографія / Грищенко І.М., Горбата Л. П. Київ, НУБіП України, 2024. 345 с. ISBN 978-617-8368-16-6 URL : <https://dglib.nubip.edu.ua/items/22dfbd9c-3afc-43d1-866c-b13b8cfb1626>
7. Кара, М., Akimov, O. State policy of supporting war veterans in the active phase of combats in Ukraine. *Public Administration and Law Review*. 2023. № 4(16). Р. 4–10. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2023-4-4-10>
8. Недря К.М. Соціальний захист ветеранів війн та військових конфліктів у державах романо-германської правової сім'ї (на прикладі Франції та Німеччини). *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 2 (105). С. 63–70. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2020-2-63-70>
9. Голубенко Т., Івженко І., Кузнецова О. Соціальна політика щодо ветеранів, людей з інвалідністю та інших уразливих груп населення. *Social*

Work and Education, 2024. 11(1), 110–124. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.24.1.9>

10. Вікторова Л. В. Соціальна допомога військовослужбовцям в умовах війни: аналіз політик та практик в Україні. *Theoretical and empirical scientific research: concept and trends* (Section VI: Social Work and Social Welfare). 2023. <https://doi.org/10.36074/logos-23.06.2023.12>

11. Соцька А., Олійник В., Гусак Н., Демко С., Головка Н., Чорнобровкіна В., Акименко Ю., Мельник Д., Сіренко Т., Лоюк І., Лялька Т. *Реінтеграція ветеранів з інвалідністю: методичний посібник*. Програма розвитку ООН, Партнерство ООН з прав осіб з інвалідністю. 2022. <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/reintehratsiya-veteraniv-z-invalidnistyu>

12. Gryshchenko, I., Havrilenko, N., Krasnostanova, N., Kapuryulya, M. and Banchuk-Petrosova, O. (2024). The Role of Industrial policy in the Development of the State's defence industry: international legal and economic regulation. *Financial and Credit activity problems of Theory and Practice*, 5(58), 290–302. [HTTPS://DOI.ORG/10.55643/FCAPTP.5.58.2024.4483](https://doi.org/10.55643/FCAPTP.5.58.2024.4483)

<https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4483/4206>

13. Звіт про науково-дослідну тему «Механізми забезпечення стійкості та відновлення територіальних громад в Україні для формування системи належного життєзабезпечення населення» https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u173/richniy_zvit_nni_nep_2023_z_titulkoju.pdf

14. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22 жовтня 1993 р. № 3551-ХІІ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

15. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-ХІІ. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.

16. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України; Стратегія від 05.08.2020 № 695 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

17. Про затвердження плану дій на 2021-2025 роки щодо реалізації Національної стратегії розвитку системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей: Постанова Кабінету Міністрів України; План від 30.06.2021 № 667. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2021-%D0%BF#Text>

18. Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації : Постанова Кабінету Міністрів України; Стратегія, План, Заходи від 15.12.2023 № 1322. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#Text>

References

1. Sachuk, Yu., Zvyahintseva, M., Fedorovych, I., Moysa, B., Hanushchak, Yu., Neskhodovskyi, I., and Betlii, O. (2023), “Social policies regarding veterans, people with disabilities, and pensioners”, Available at: <https://uareforms.org/pages/new-page-657> (Accessed 10 Nov 2024).

2. The official site of Dnepropetrovsk Regional State Administration (2024), “Social and legal protection of veterans: general overview of legislation”, available at: https://internews.ua/storage/app/media/rang/2024/5/Social_legal_protection_of_veterans.pdf (Accessed 10 Nov 2024).

3. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), “Constitution of Ukraine”, available at: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i> (Accessed 28 Oct 2024).

4. Slozhanska, H., Horishna, N., Bybyk, D. and Krynyts'ka, I. (2023), “Social support for veterans of the Russian-Ukrainian war and their families during wartime and postwar periods”, *Social Work and Education*, vol. 10(1), pp. 47–62.

5. Kolosok, A. and Tsymbaliuk, I. (2024), “Social protection of war veterans”, *Vvichlyvist'. Humanitas*, vol. 3, pp. 187–196.

6. Gorbata, L. and Gryshchenko, I. (2024), *Terytorial'ni hromady: mekhanizmy zabezpechennya stiykosti* [Territorial communities: mechanisms for ensuring stability], Kyiv, Ukraine, Available at:

<https://dglib.nubip.edu.ua/items/22dfbd9c-3afc-43d1-866c-b13b8cfb1626>

(Accessed 8 Nov 2024).

7. Karpa, M. and Akimov, O. (2023), “State policy of supporting war veterans in the active phase of combats in Ukraine”, *Public Administration and Law Review*, vol. 4(16), pp. 4–10.

8. Nedria, K. M. (2020), “Social protection of veterans of wars and military conflicts in the countries of the Romano-Germanic legal family (on the example of France and Germany)”, *Naukovyj visnyk Dnipropetrovs'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, vol. 2(105), pp. 63–70.

9. Holubenko, T., Ivzhenko, I. and Kuznetsova, O. (2024), “Social policy for veterans, people with disabilities, and other vulnerable groups”, *Social Work and Education*, vol. 11(1), pp. 110–124.

10. Viktorova, L. V. (2023), “Social assistance to military personnel in wartime: analysis of policies and practices in Ukraine”, *Theoretical and Empirical Scientific Research: Concept and Trends*, Oxford, UK, June 23, pp. 332-334.

11. Sots'ka, A., Oliinyk, V., Husak, N., Demko, S., Holovko, N., Chornobrovkina, V., Akymenko, Yu., Mel'nyk, D., Sirenko, T., Loiuk, I. and Lialka, T. (2022), “Reintegration of veterans with disabilities: a methodological guide”, Prohrama rozvytku OON, Partnerstvo OON z pravy osib z invalidnistyu. Available at: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/reintehratsiya-veteraniv-z-invalidnistyu> (Accessed 10 Nov 2024).

12. Gryshchenko, I., Havrilenko, N., Krasnostanova, N., Kapyrulya, M., and Banchuk-Petrosova, O. (2024), “The Role of Industrial policy in the Development of the State’s defence industry: international legal and economic regulation”, *Financial and Credit activity problems of Theory and Practice*, vol. 5(58), pp. 290–302.

13. NUBiP (2023), “Report on the research topic. Mechanisms for ensuring the stability and restoration of territorial communities in Ukraine for the formation of a system of proper life support for the population”, Available at: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u173/richniy_zvit_nni_nep_2023_z_titulkoj_u.pdf (Accessed 8 Nov 2024).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (1993), The Law of Ukraine “About the status of war veterans, guarantees of their social protection”, Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (Accessed 10 Nov 2024).

15. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine “On Social and Legal Protection of Military Personnel and Their Family Members”, Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (Accessed 8 Nov 2024).

16. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Resolution “On approval of the State Strategy for Regional Development for 2021-2027”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (Accessed 4 Nov 2024).

17. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), Resolution “On approval of the action plan for 2021-2025 regarding the implementation of the National Strategy for the development of physical and sports rehabilitation for war veterans and their families”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2021-%D0%BF#Text> (Accessed 8 Nov 2024).

18. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), Resolution “On the approval of the Strategy for the strengthening of Ukrainian national and civic identity for the period until 2030 and the approval of the operational plan for its implementation”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#Text> (Accessed 8 Nov 2024).

Стаття надійшла до редакції 14.11.2024 р.